

ЕЛЕКТРОННА ДЕМОКРАТІЯ: ПОНЯТТЯ, ПРОБЛЕМИ

Вінницький національний технічний університет

Анотація

У статті досліджуються теоретичні питання, пов'язані з використанням нових інформаційних технологій і формуванням електронної демократії. Аналізуються основні проблеми і протиріччя.

Ключові слова: інформаційні технології, політична комунікація, демократія, електронна демократія, політична участь.

Abstract

The paper studies some theoretical issues related to the application of new information technologies and the formation of e-democracy. It explores the major challenges and contradictions of the process.

Keywords: information technology, political communication, democracy, e-democracy, political participation.

В сучасних умовах великий вплив на політичне життя надають нові інформаційно-комунікативні технології (ІКТ). Величезне значення набуває Інтернет, який утворює єдиний світовий віртуальний простір. Одночасно формуються нові форми державного управління у вигляді діяльності «електронного уряду». Створюються системи сайтів державних установ, партій і громадських організацій. У багатьох країнах починають застосовувати різні способи «електронного голосування». В результаті цього політика набуває все більш здатний проникати характер, публічність і видовищність. Нові форми політичної комунікації не можуть не мати істотного впливу на процеси демократизації. Вони привели до появи нового явища, що отримало назву «електронна демократія», «мережева демократія» і т. п. У ній відкриваються нові можливості для участі громадян в політиці. У сучасній науці дані процеси отримали певне теоретичне осмислення.

Про величезну роль інформації в суспільному розвитку писав ще Ж. -А. де Кондорсе і інших мислителів минулого. У другій половині ХХ століття з'явилися нові теорії комунікації. М. Маклюен бачив в нових інформаційних технологіях найважливіший фактор історичного процесу і стверджував, що панівний тип комунікації визначає і тип суспільства. Після дописемного етапу розвитку цивілізації і етапу писемної культури виникає «електронне суспільство» (або «глобальне село»), яке за допомогою електронних засобів комунікації формує нову багатовимірну картину світу [1].

Ідеї, що передбачали приход електронної демократії, висловлювали в різний час Ч. Кулі, Р. Парк, Дж. Геллап, Г. Лассуелл і ін. Одним з перших нове політичне явище зафіксував О. Тоффлер. У своїй книзі «Шок майбутнього» (1970) він написав про появу «антиципаторної демократії». Суть її полягала в тому, що влада, приймаючи політичні рішення, повинна прислухатися до думки людей щодо можливих наслідків пропонованих змін. При цьому самі громадяни через зацікавлені групи в ініціативному порядку можуть звертатися з реченням і проектами розвитку країни або будь-якого інституту в державні органи. Спочатку дана форма демократії спиралася на традиційні засоби інформації, але з появою нових технологій її можливості значно зросли [2].

М. Кастельс констатує кризу існуючої ліберальної моделі демократії. Він наголошує на необхідності переходу від ієрархічної системи управління до децентралізованої і мережевої на основі розвитку місцевого самоврядування та встановлених горизонтальних зв'язків між громадянами та органами влади, а також широкого використання електронних комунікацій.

Уже в 70-і рр. в США стали проводитися перші експерименти зі створення інтерактивних телематичних систем (у вигляді «електронних міських зборів»). У 1993 р з'явився перший офіційний державний інтернет-сайт Білого дому. З 1998 р всі федеральні органи влади стали користуватися електронною поштою. Перші вибори через Інтернет було проведено в 2000 р в штаті Орегон. В Естонії місцеві вибори з використанням Інтернету відбулися в 2005 р Інший варіант голосування пов'язаний із застосуванням «електронних урн», які можуть працювати без підключення до

електромережі та комунікаційні інфраструктури [3]. У Бразилії така система стала застосовуватися на виборах в муніципалітети з 2000 р.

В Естонії створено портал, що дозволяє громадянам звертатися з пропозиціями щодо вдосконалення державного управління та законодавства, виступати з новими ініціативами. В Ісландії та Новій Зеландії таким чином обговорюються основні законопроекти. Подібні приклади можна продовжити. Не випадково в 2006 р Рада Європи створила спеціальний комітет по електронній демократії (Саїб) - міжурядовий орган, що складається з представників 47 держав, що є членами РЄ, а також інших міжнародних організацій [4].

В результаті подібних нововведень між владними структурами та громадянами встановлюються прямі і зворотні зв'язки, що працюють в онлайн-режимі і дозволяють їм вести безперервний діалог. Це сприяє оперативному обговоренню суспільних проблем і дозволяє домагатися підтримки населенням прийнятих рішень. Тим самим змінюється характер політичного управління, що приймає все більш демократичний вигляд.

Ідея про те, що інформаційне суспільство створює нові форми і механізми демократичної участі активно розробляється в науковій літературі. Р. Даль писав, що інтерактивні системи телекомунікацій допомагають зменшити розрив між елітою і народом, дозволяють будь-якому громадянину задавати питання і отримати доступну інформацію про публічних проблеми у відповідній для нього формі. Вони «дозволяють громадянам брати участь в дискусіях з експертами, з приймаючими політичні рішення особами і з рядовими співвітчизниками» [5]. Така демократія забезпечує нові канали взаємодії суб'єктів політики, розширює політичну аудиторію і відкриває нові можливості для інформування і самоорганізації людей.

Електронну демократію ми розглядаємо як таку форму взаємодії народу і влади, при якій процеси інформування та залучення громадян в політику, голосування, спільне обговорення та прийняття рішень, контроль над їх виконанням і т. д. здійснюються на основі новітніх інформаційно-комунікаційних технологій.

З одного боку, електронні засоби масової інформації в цілому та Інтернет особливо забезпечують умови для прямої участі широких мас народу в політичному процесі. З іншого боку, вони володіють безпрецедентними можливостями пропаганди і навіювання людям різних моделей політичного і соціального устрою, що не завжди відповідають демократичним принципам [6].

Впровадження комп'ютерів в систему освіти вносить принципово нові елементи в формування свідомості підростаючого покоління. Широке використання так званих електронних вчителів, покликаних формувати особистість людини на початковій стадії її становлення, крім безперечних позитивних результатів відкриває нові можливості для маніпулювання суспільною свідомістю. Вони можуть служити в якості інструментів спрямованого формування громадських умонастроїв, ідейно-політичних орієнтацій і установок, нав'язування певних форм поведінки [7].

Іншими словами, науково-технічний прогрес, дозволяючи вирішувати одні питання, одночасно породжує інші, часто не менш складні проблеми. Позитивні і негативні наслідки технологічних нововведень невіддільні одна від одної. Їх можна використовувати як на благо, так і на зло, як для творення, так і для руйнування.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Слободянюк А. В. Можливості реалізації потенціалу електронної демократії в Україні [Текст] / А. В. Слободянюк, Д. О. Гладка // Сутність та перспективи впровадження електронної демократії в Україні. — Вінниця : ВНТУ, 2016.
2. Даль Р. Демократія і її критики / Р. Даль. — М., 2003.
3. Дзоло Д. Демократія і складність: реалістичний підхід / Д. Дзоло. — М., 2010.
4. Кастельс М. Інформаційна епоха: суспільство і культура / М. Кастельс. — М., 2000.
5. Електронна демократія [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <https://studme.org/1834071916279/>
6. Слободянюк А. В. Участь громадян як необхідна умова е-врядування [Текст] / А. В. Слободянюк // Сутність та перспективи впровадження електронної демократії в Україні. — Вінниця : ВНТУ, 2016.
7. Тоффлер Е. Шок Майбутнього / Е. Тоффлер. — М., 2008.

Кобися Ігор Володимирович — студент групи ІІІ-14б, факультет інформаційних технологій та комп'ютерної інженерії, Вінницький національний технічний університет, Вінниця, e-mail: ikobysa@gmail.com

Слободянюк Анатолій Володимирович — канд. соц. наук, доцент кафедри суспільно-політичних наук, науковий керівник лабораторії соціологічних досліджень Вінницького національного технічного університету, Вінницький національний технічний університет, м. Вінниця

Ihor Kobysia — student, Department of Information technology and Computer Engineering, Vinnytsia National Technical University, Vinnytsia, email: Zadorozhnyy7@gmail.com

Slobodianiuk Anatolii V. — PhD in Sociology, assistant professor of social and political sciences, scientific director of the laboratory of sociological researches Vinnitsa National Technical University, Vinnytsia National Technical University, Vinnytsia